

УДК 351.851

Г. А. Старушенко

кандидат технічних наук, доцент
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

С. В. Базилевський

Дніпропетровська обласна державна адміністрація

МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ: ОГЛЯД ТА АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

У статті досліджено проблеми моделювання державного управління вищою освітою в сучасних умовах. Як наукову концепцію проаналізовано поняття моделі державного управління освітою, визначено її основні складові та умови функціонування. Здійснено огляд зарубіжного досвіду державного управління освітою й надано оцінку моделям управління вищою освітою в розвинутих країнах.

Ключові слова: вища освіта, державне управління вищою освітою, модель, моделювання, зарубіжний досвід, національні системи вищої освіти.

У Національній доктрині розвитку освіти серед пріоритетних напрямів державної політики України визначено розробку та здійснення освітніх інновацій, які якісно змінюють мету, зміст, структуру, форми, методи, засоби, технології навчання, виховання й управління [5].

У новому Законі "Про вищу освіту" [7] окреслено концептуальні засади модернізації вищої освіти в Україні, що відповідають цілям і завданням освітніх Програм ЄС Темпус та Еразмус+:

- інтеграція вищої освіти України до Європейського простору вищої освіти шляхом реалізації положень та принципів Болонського процесу;
- трьохциклова структура вищої освіти;
- забезпечення високої якості вищої освіти й вузівської науки;
- академічна мобільність;
- інтеграція освіти та науки на інноваційних принципах;
- академічна, кадрова, організаційна та фінансово-економічна автономія вищих навчальних закладів;
- співробітництво вищих навчальних закладів та бізнесу.

Розглядаючи в глобальній постановці процес суспільного економічного розвитку, можна побачити, що на різних історичних відрізках певний виробничий ресурс виступав у ролі основного фактора прогресу. Вважається, що в еру індустріальної економіки таким фактором є наявність капіталу, в інформаційної – знання. Людина як посередній генератор та носій знань і, відповідно, інформації, не лише формально, а й реально є ядром виробничої системи, її найбільш цінним ресурсом.

Знання в усі часи були однією з найважливіших складових розвитку суспільства, його необхідною умовою. Але до початку ХХІ ст. людство накопичило їх у такій кількості, що відбулася їх якісна трансформація: знання перейшли в принципово новий стан і стали самостійним фактором виробництва, сумірним з поняттям матеріальних активів, таких як земля, засоби виробництва, робоча сила, капітал тощо. Саме знання у вигляді інформації – систематизованих даних – усе більшими темпами змінюють сучасний світ.

Визнання ери економіки знань ставить на порядок денний питання щодо розробки методологічних засад та обґрунтування шляхів удосконалення системи державного управління освітою на основі ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій у межах єдиного освітнього простору.

Освіта є складною багатоплановою системою, яка включає безліч суб'єктів, що взаємодіють між собою для досягнення важливих і суспільно значущих цілей. У діяльність освітніх закладів залучена велика кількість людей: викладачів, студентів, адміністративного і технічного персоналу, а отже, функціонування освіти породжує безліч проблем і завдань, вирішення яких має здійснюватися в ході державного управління нею. Зміни освіти в ході її реформування ще більше ускладнюють ці проблеми і, відповідно, набувають нового змісту та потребують удосконалення процесу управління освітою.

Пріоритетного значення набувають адресні та програмно-цільові функціональні інвестиції в людину, її творчий, науковий, інтелектуальний потенціали. При цьому важливе місце серед них займають інвестиції в наукове обґрунтування державного управління освітою, у тому числі для побудови моделей [8].

Актуальність дослідження щодо проблеми моделювання державного управління галуззю вищої освіти в сучасних умовах пов'язана, насамперед, з тим, що інноваційна за змістом і характером динаміка світових тенденцій розвитку громадських процесів вимагає від України вибору подальшої випереджальної моделі розвитку й мобілізації громадських ресурсів. Останнє істотно впливає на систему освіти загалом та її складові зокрема. Інновації стають тим механізмом, який дає можливість здійснити в усіх сферах діяльності процес випереджального розвитку й забезпечити приєднання України до високотехнологічних держав.

У ХХ ст. уряди більшості країн здійснювали значний контроль і користувалися впливом у секторі вищої освіти з метою підтримки економічного зростання та забезпечення соціальної справедливості. Сьогодні, з одного боку, управлінські структури значно більше зацікавлені в забезпеченні того, щоб вищі навчальні заклади, враховуючи їх значущість у суспільстві, орієнтованому на знання, відповідали економічним і соціальним потребам. З іншого боку, вони визнають, що централізоване планування формування знань, викладання та навчання часто є неефективними. Процвітаюче суспільство й економіка потребують таких освітніх інститутів, які могли б діяти з певним ступенем незалежності, оскільки в регулюванні пропозиції та попиту на різні форми навчання, що надаються різним групам споживачів, ринкові механізми часто є значно ефективнішими, ніж адміністративні.

У сучасний час уряди багатьох розвинутих країн піддали реформуванню, перегляду або реструктуризації національні системи вищої освіти. В основі цих реформ лежать глибокі зміни в цілях та завданнях вищої освіти, і, відповідно, у властивостях її інститутів і споживачів. Тепер є очевидною необхідність адаптації університетів та інших закладів вищої освіти до складнішої навколишньої дійсності, в якій очікування від вищої освіти принципово змінилися.

Сьогодні повсякденна практика державного управління освітою потребує формалізації складних управлінських процесів, спрямованих на підтримку існуючих та перспективних завдань функціонування системи державного управління освітою, підвищення ефективності формування й прийняття управлінських рішень.

Виникає необхідність упровадження досконаліх організаційно-управлінських технологій, адаптації системи освіти до нових соціально-економічних умов, внесення в систему державного управління освітою якісно нових елементів щодо реалізації наукових функцій освіти.

Філософські та фундаментальні теоретичні аспекти оптимізації системи державного управління освітою – у центрі уваги українських науковців В. Кременя, С. Крисяка,

І. Лопушинського, В. Лугового, Т. Лукіної, В. Майбороди, І. Надольного, В. Пікельної, Н. Протасової та ін. Важливість і державне значення процесів стратегічного розвитку освіти, державного управління системою освіти, моделювання цих процесів підкреслено в працях українських учених А. Артюшина, Г. Атаманчука, В. Бакуменка, Л. Ващенко, А. Дегтяра, В. Князева, О. Машкова, Н. Нижник, О. Усенко та ін.

Теоретичні підходи до аналізу процесів державного управління освітою аналізують В. Биков, Л. Ващенко, В. Князев, П. Кухарчук, Т. Лукіна, В. Ребало, В. Рижих, В. Скуратівський, В. Тронь, В. Цветков. Ця проблематика цікавить зарубіжних дослідників Н. Вінера, В. Кінга, Д. Кліленда, Г. Райта, Г. Саймана, Р. Тейлора та ін.

Наведена в праці А. Дегтяра [2] і загальноновизнана класифікація методів ухвалення державно-управлінських рішень визначає моделювання як один з найбільш ефективних способів отримання оптимального варіанта цих рішень, який також дає змогу краще за інші користуватися сучасними інноваційними технологіями з різних галузей громадських і природних наук.

Метою статті є виділення моделювання серед багатьох інших освітніх інновацій як динамічного процесу державного управління вищою освітою, що дає змогу шляхом створення оптимальних (випереджальних) моделей безпосередньо й ефективно впливати на ухвалення державно-управлінських рішень у галузі освіти. Серед евристичних, колективних та інших технологій ухвалення управлінських рішень ми досліджуємо методи моделювання, а серед них – ті, що працюють за наявності статистичних або інших кількісних даних, до яких і належить математичне моделювання державного управління освітою.

У загальному сенсі моделюванням називають процес побудови моделей, які дають змогу розглянути досліджувану систему в різних аспектах. Іншими словами, моделювання дає можливість візуалізувати систему в тому вигляді, якою вона є або якою її собі уявляє дослідник, специфікувати структуру або поведінку системи, реалізувати стандарт, за яким досліджується система, задокументувати ухвалення рішення. Отже, модель являє собою створений з метою отримання і (або) зберігання інформації специфічний об'єкт, що відображає властивості, характеристики і зв'язки об'єкта-оригінала довільної природи, суттєві для завдання, які вирішує суб'єкт.

При побудові будь-якої моделі процесу управління зазвичай дотримуються такого плану дій:

- формулювання цілей вивчення системи;
- вибір факторів і змінних, найбільш значущих для цього завдання;
- врахування тим чи іншим способом впливу сторонніх, не включених у модель, чинників;

- здійснення аналізу результатів, перевірки та оцінювання адекватності моделі.

Загалом при моделюванні процесів управління виділяють чотири складові, взаємодію яких схематично зображено на рис. 1.

Рис. 1. Основні складові побудови моделі процесу управління

Моделювання як методологічний принцип і метод наукового пізнання дає змогу через ідеальне відтворення реальної системи, представлення її структури, враховуючи динаміку відносин, визначити напрям управлінської діяльності для ухвалення адекватного рішення.

Управління освітою часто розглядають як умову, що забезпечує освітній процес. Саме управління – грамотне й ефективне – визначає ідеологію освіти. При цьому управління освітою специфічне, оскільки кінцевою метою і ядром освітнього процесу є людина. Управління освітою має суб'єкт-суб'єктний характер. Саме в цьому полягає одна з особливостей соціально-правового механізму в системі управління освітою.

Для досягнення позитивних результатів в управлінні вищою освітою суб'єкт управління повинен розуміти, що таке управління включає не тільки його самого та об'єкт управління, а й інші соціальні утворення, які прямо або побічно впливають на управлінський процес. До таких соціальних утворень можна віднести, наприклад, професорсько-викладацький склад ВНЗ, педагогічне співтовариство, органи управління державою, право, виробництво тощо. У цьому контексті заслуговує на увагу аналіз зарубіжного досвіду управління освітою та основних моделей управління вищою освітою в розвинутих країнах.

Однією з перших і найбільш часто згадуваних моделей типологізації систем управління є тригранна модель Бартон Кларка (Burton Clark) [11], яка була розроблена ще до того, як теорія менеджменту стала проникати до сфери адміністративного управління. Відповідно до цієї моделі розвинуті й індустріальні країни розрізняються за "координаційними" заходами в управлінні сферою вищої освіти. Ці заходи розташовуються між трьома осями:

- координація, де найбільш значущу роль відіграє ринок (наприклад, у США);
- координація, де найбільш значущу роль відіграє держава (наприклад, колишній СРСР і Швеція);

- координація, в основі якої лежить вплив з боку академічної олігархії (наприклад, Італія та Великобританія).

Системи управління вищою освітою різних країн використовують різні форми поєднання всіх трьох напрямів координації – відповідно, їх системи управління відрізняються різним становищем у зазначених координатних площинах.

Характеризуючи подану модель, у подальших дослідженнях зазначено, що Б. Кларк не розробляв будь-яких чітких критеріїв для класифікації країн за характеристиками систем управління вищою освітою, розглядаючи відносини між державою та навчальними закладами в розрізі "начальник – підлеглий". Наприклад, у Швеції держава відіграла домінуючу роль у сфері освіти на початку 1980-х рр. і мала можливість використовувати цей факт у своїх цілях (державна модель управління), тоді як у Франції міністерство освіти не могло собі дозволити, навіть володіючи відповідною компетенцією, діяти самостійно, без опори на авторитет учених й адміністративні ресурси вищих навчальних закладів (більш збалансована модель взаємодії між державою та академічними спільнотою). В Італії університети перебувають повністю під управлінням академічної спільноти, незважаючи на формально сильні позиції держави у сфері вищої освіти [10].

Безперечними перевагами моделі є її наочність та можливість позиціонування різних систем управління відносно невеликого числа важливих характеристик використовуваних інструментів управління: державних, ринкових, академічних – і на такій основі порівнювати ці системи одну з одною. Модель, таким чином, можна розглядати як класифікацію систем управління за трьома характеристиками.

Однак при цьому звертає на себе увагу питання, пов'язане з кількісною оцінкою застосовуваних характеристик: відсутність таких характеристик являє собою серйозну проблему, яка до теперішнього часу не так і не отримала вирішення. Використовувана двійкова оцінка "сильна – слабка" видається недостатньою. На наш погляд, можна

зазначити, що модель, вирішуючи завдання порівняння систем управління, не відповідає на питання: яка з них краще забезпечує досягнення цілей, поставлених перед системами вищої освіти тієї чи іншої країни?

З часу опублікування праці Б. Кларка у 1983 р. [11] були розроблені інші схожі типи моделей, які посилались на його тригранну модель: Бечер і Коган (Becher and Kogan, 1992), Нів і ван Вут (Neave and van Vught, 1994), Бергквіст (Bergquist, 1992), Каррі і Фішер (Curry and Fischer, 1986), Макденіел (McDaniel, 1996).

Одним з найбільш часто цитованих досліджень у галузі управління, розроблених останнім часом, є праця ван Вута (van Vught), який скоротив трикоординатний простір Б. Кларка до двох типів моделей управління вищою освітою: "державо-контролер" (state control model) і "державо-спостерігач" (state supervising model). Слід зазначити, що ці моделі були сформульовані ван Вутом [14] на основі двох різних моделей державного управління:

- раціонального планування і контролю (rational planning and control), що включає постановку цілей, завдань, визначення умов функціонування, ресурсного забезпечення, контролю тощо;
- саморегулювання (self-regulation), де всі названі параметри визначають без участі держави.

Згідно з підходом ван Вута, модель, у межах якої держава виступає контролером, поширена в багатьох європейських країнах і характеризується сильним впливом з боку державного бюрократичного апарату, з одного боку, і порівняно сильними позиціями академічної олігархії в університетах – з іншого. У межах цієї моделі метою втручання держави в управління є регулювання умов доступності освіти, програм навчання, вимог до дипломів, системи іспитів, кадрових питань і системи оплати праці академічного персоналу. Академічна спільнота утримує істотно сильні позиції у сфері регулювання внутрішніх університетських процесів, зокрема, щодо питань змісту освіти та вибору напрямів проведення наукових досліджень.

Проте в більшості країн має місце поєднання двох джерел впливу держави та академічної олігархії без будь-якого прагнення їх розділити. Найбільш слабка ланка державної моделі управління – внутрішній університетський менеджмент, який є, як правило, винятково прерогативою адміністрації. Подібна система управління регулюється за двома напрямками впливу: академічного університетського співтовариства й державного бюрократичного апарату [10; 14].

Однак у цій моделі характеристика держави як контролера недостатньо повно відображає її роль в управлінні вищою осві-

тою. Крім безпосередньо контролю, держава регулює такі важливі характеристики освіти, як, наприклад, доступність. Інструментом регулювання виступає встановлення певних вимог до функціонування системи вищої освіти для отримання потрібного результату, що можна з упевненістю назвати управлінням у повному розумінні цього терміна. Контроль при цьому виступає як метод визначення стану системи вищої освіти щодо заданих параметрів – тієї ж доступності, наприклад.

Модель, у межах якої держава виступає спостерігачем, властива країнам з англосаксонськими освітніми традиціями. Вона характеризується слабким впливом з боку державного бюрократичного апарату. У межах цієї моделі управлінські функції розмежовуються, головним чином, між сильною академічною спільнотою й внутрішньою університетською адміністрацією. Вплив держави в цьому випадку видається досить дистанційованим, відстороненим. Держава вбачає свою роль у тому, щоб спостерігати за системою вищої освіти з метою забезпечення якості освіти, отримуючи для цього певну "прозору" звітність. Уряд не втручається у функціонування системи вищої освіти за допомогою всебічного регулювання та жорсткого контролю. Як зазначено в джерелі [10, с. 4], системи управління освітою США й Великобританії не відрізняються за цією ознакою в межах запропонованої моделі, що свідчить про її обмеженість.

По суті, обидві моделі відображають одне й те саме: роль держави в управлінні вищою освітою, а точніше – ступінь її участі в цьому процесі. Оскільки кількісно оцінити її досить проблематично, була запропонована якісна суб'єктивна оцінка на рівні "контроль або нагляд".

Об'єднання різних підходів до типологізації моделей управління вищою освітою, а також необхідність позиціонування моделі нового менеджменту в управлінні освітою дали змогу уточнити схему Б. Кларка, виділивши як осі вже деякий обмежений простір – куб управління – такі характеристики [10]:

1. Рівень автономії вищого навчального закладу в прийнятті рішень: процедурну (як робити) чи реальну, основну (що і як робити).
2. Культурний статус ВНЗ: елемент культури держави або утилітарна освіта, виробник послуг.
3. Рівень бюрократизації у внутрішній організації прийняття рішень в освітній установі: колегіальний або бюрократично-олігархічний, із жорстко встановленими процедурами.

Графічне зображення куба управління подано на рис. 2.

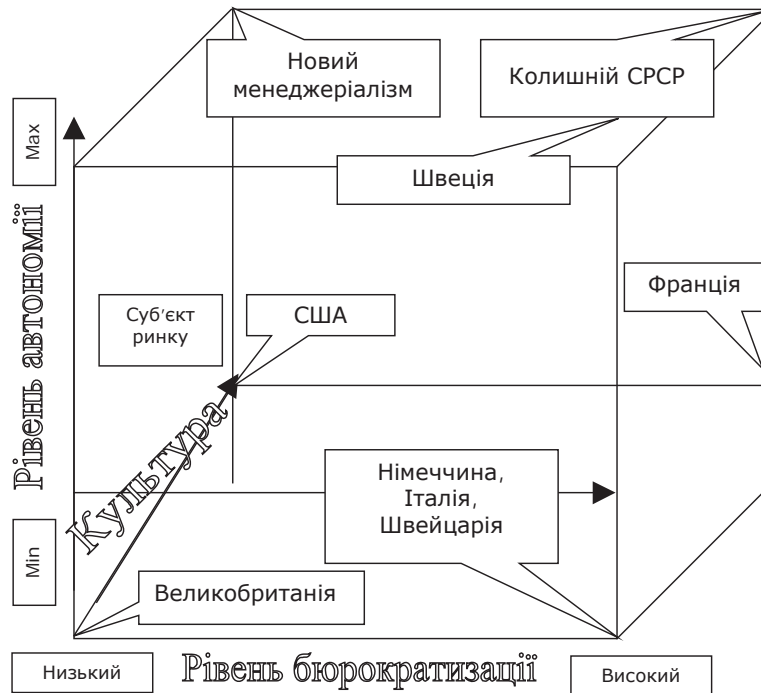

Рис. 2. Куб управління вищою освітою

На основі цієї схеми можна виділити вісім типів моделей управління – вершини куба. Наприклад:

- бюрократично-державний: високий рівень автономії та бюрократизації, слабкий прояв ринку; ВНЗ є елементом культури держави;
- ринковий: освітній заклад є елементом ринку з низьким рівнем автономії та внутрішньої бюрократизації прийняття рішень;
- бюрократично-олігархічний: жорсткі процедури прийняття рішень, низький рівень автономії; університет є елементом культури держави;
- новий менеджериалізм: університет є елементом ринку, високий рівень автономії, низький рівень внутрішньої бюрократизації прийняття рішень тощо.

Така схема, на думку її автора, більш повно справляється із завданням позиціонування різних систем управління вищою освітою й дає змогу виявити їх відносну структурну близькість.

З іншого боку, не можна не відзначити деякі обмеженості побудованої моделі: привертає увагу відсутність ідентифікації точки початку координат, а також точки, яка характеризується жорсткими процедурами прийняття рішень, позиціонуванням університетів як елементів ринку й низьким рівнем автономії. У вихідній схемі [10, с. 7] модель управління вищою освітою у Франції, хоча й розташована поблизу цієї точки, але повністю не ідентифікована із зазначеними характеристиками.

На сьогодні у зв'язку з формуванням нової моделі освіти, заснованої на індивідуалізації навчання, застосуванні нових освіт-

ніх технологій, створенні нових освітніх інституцій, що підтримують індивідуалізацію навчання та нові освітнього технології, створюється й нова, відповідна цим змінам, система управління освітою [13]. При цьому, щоправда, треба зазначити, що поки як нові технології розглядають, головним чином, різні форми дистанційного (on-line) та електронного (e-Learning) навчання, а як нові системи управління – форми підтримки цього навчання з боку державної влади та роботодавців. Однак суттєвого впливу на систему управління ці нові форми й технології навчання поки не справили. Досить сказати, що проблеми управління електронним навчанням розглядають у ключі, головним чином, "розробки підходів" [4].

Із сучасних підходів щодо класифікації моделей державного управління вищою освітою слід відзначити працю [9], в якій на основі аналізу специфіки державного управління вищою освітою в європейських країнах виділено три основні моделі: ринкову, соціальну та змішану. Провідну роль у кожній з них відіграє відповідно ринок, держава і їх поєднання.

Одночасно з моделями організації управління розглядають організаційні моделі освітніх організацій, а точніше вищих навчальних закладів як найбільш диверсифікованого центру здійснення освітньої діяльності. На основі аналізу напрямів діяльності ВНЗ, характеристик та практики діяльності, у [12] запропонований метод їх класифікації за сукупністю ознак. Логіка автора зрозуміла: визначити характерні риси "звичайного", традиційного університету і на цій основі виділити нові – такі, що

відрізняються за рядом ознак – форми університетів:

- розширені традиційні університети;
- університети, які отримують прибуток від навчання дорослих;
- університети, що базують свою діяльність на технологіях дистанційного навчання;
- корпоративні університети;
- стратегічні альянси університетів з виробництвом;
- університети, які здійснюють навчання та сертифікацію компетенцій;
- глобальні мультинаціональні університети. Традиційні університети представлені у вигляді такого набору характеристик:
  - постійно наявний контингент студентів;
  - певна географічна область, з якої головним чином формується контингент студентів (місто, регіон, декілька регіонів);
  - наявність викладачів на умовах повної зайнятості, які організують і проводять заняття, навчають “обличчям до обличчя”, ведуть громадську роботу й беруть участь в управлінні університетом;
  - наявність центральної бібліотеки та фізкультурного центру;
  - неприбутковий фінансовий статус;
  - оцінка ефективності за показниками фінансування, характеристиками фондів бібліотеки, будівель, рівня кваліфікації викладачів і студентів.

Ці показники, як зазначає автор [12], були характерні для оцінки університетів ще в XIX ст.

За цією моделлю підхід видається дуже цікавим, але незавершеним, оскільки лише ілюструє відмінності між виділеними на основі практичного досвіду формами університетів.

До того ж залишається неясним, які саме ознаки або групи ознак є визначальними при віднесенні ВНЗ до тієї чи іншої форми і яке саме значення тієї чи іншої ознаки (або поєднання яких значень ознак) переводить університет з однієї форми в іншу. Слід враховувати, що такий поділ також засновано головним чином на суб'єктивних якісних оцінках виділених характеристик. Звідси, до речі, і схожість формулювань значень характеристик для дуже різних форм університетів: некомерційного з розширеними функціями й комерційного.

Наявність шести ознак і n їх допустимих значень дає змогу виділити до 6^n видів університетів, що при $n > 2$ робить проведення аналізу цих форм надзвичайно трудомістким і, найімовірніше, безперспективним. До того ж традиційний університет може володіти більш-менш вираженими рисами як будь-якої форми університету, так і будь-якими їхніми комбінаціями або навіть всіма рисами разом.

Проте запропоновану класифікацію можна використовувати для аналізу проблем

організації управління в умовах наявності різних форм університетів і їх взаємодії в системі вищої освіти.

Висновки. Стислий аналіз різних моделей управління вищою освітою в різних країнах дає змогу зробити деякі висновки щодо їх змісту й можливості поширення:

1. Наявність різних моделей свідчить про те, що їх характеристики не вказують на їх якість у сенсі можливостей використання. Різні країни застосовують різні моделі. При цьому необхідність удосконалення управління виявляється проблемою загальною. Отже, застосовність тієї чи іншої моделі для умов конкретної держави визначається особливостями саме цієї держави, місцем і роллю в ній системи освіти, історично сформованою взаємодією суспільства й системи освіти в цілому.
2. Жодна із розглянутих моделей управління вищою освітою не дає змогу доказово виявити її переваги перед іншими моделями. Це свідчить, з одного боку, про неопрацьованість методології такої оцінки, а з другого – вказує на те, що всі ці моделі можна використовувати на практиці.
3. Таким чином, аналіз моделей управління приводить до висновку щодо необхідності подальшого дослідження зазначеної проблеми моделювання державного управління вищою освітою для її вирішення, тобто створення вдосконаленої, оптимальної моделі, яка б відповідала реаліям і практичним потребам сучасного суспільства.

Список використаної літератури

1. Беляков В. С. Возможности использования различных моделей совершенствования управления образовательным процессом в высшем учебном заведении / В. С. Беляков, С. А. Беляков // Экономика образования. – 2005. – № 2. – С. 73–78.
2. Дегтяр А. О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення / А. О. Дегтяр. – Харків : Магістр, 2004. – 223 с.
3. Довбиш І. Модель державно-громадського управління загальноосвітнім державним закладом / І. Довбиш // Педагогіка та психологія : зб. наук. праць. – Чернівці : Рута, 2005. – Вип. 258. – С. 49–57.
4. Национальная политика в области e-Learning: опыт развитых стран / И. Смирнова, Е. Хвилон, Е. Тихомирова и др. // e-Learning World (Мир электронного обучения). – 2006. – № 6 (16). – С. 8–19.
5. Національна доктрина розвитку освіти : затверджена Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.

6. Огаренко В. М. Роль держави в інституційних та структурних перетвореннях в системі освіти / В. М. Огаренко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Харків : Магістр, 2005. – Вип. 2 (24). – Ч. 1. – С. 256–264.
7. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
8. Усенко О. В. Місце і роль моделювання в державному управлінні освітою на сучасному етапі : дис. ... канд. держ. упр. : 25.00.02 / Оксана Володимирівна Усенко ; НАДУ при Президентові України. – Київ, 2010. – 206 с.
9. Шеломовська О. М. Моделі державного управління вищою освітою в країнах Європейського Союзу / О. М. Шеломовська // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Харків : Магістр, 2012. – Вип. 1 (41). – С. 461–470.
10. Braun D. Changing Governance Models in Higher Education: The Case of the New Managerialism / D. Braun // Swiss Political Science Review. – 1999. – № 5 (3). – P. 1–24.
11. Burton C. C. The Higher Education System. Academic Organization in Cross National Perspective / C. C. Burton. – Berkeley, CA : University of California Press, 1983.
12. Hanna D. E. Higher Education in an Era of Digital Competition: Emerging Organizational Models [Electronic resource] / D. E. Hanna. – Mode of access: http://www.sloan-c.org/publications/jaln/v2n1/pdf/v2n1_hanna.pdf.
13. Mendenhall R.W. Technology: Creating New Models in Higher Education [Electronic resource] / R. W. Mendenhall. – Salt Lake City, Utah : Western Governors University. – Mode of access: <http://www.nga.org/Files/pdf/HIGHEREDTECH.pdf>.
14. Van Vught F. A. Policy Models and Policy Instruments in Higher Education. The Effects of governmental policy-making on the innovative behaviour of higher education institutions [Electronic resource] / F. A. van Vught // Political science series. – 1995. – № 26. – Mode of access: http://www.ihs.ac.at/publications/pol/pw_26.pdf.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2015.

Старушенко Г. А., Базилевский С. В. Модели государственного управления высшим образованием: обзор и анализ зарубежного опыта

В статье исследованы проблемы моделирования государственного управления высшим образованием в современных условиях. Как научную концепцию проанализировано понятие модели государственного управления образованием, определены ее основные составляющие и условия функционирования. Проведен обзор зарубежного опыта государственного управления образованием и дана оценка основным моделям управления высшим образованием в развитых странах.

Ключевые слова: *высшее образование, государственное управление высшим образованием, модель, моделирование, зарубежный опыт, национальные системы высшего образования.*

Starushenko G., Bazylevskiy S. Models of State Management by Higher Education: Review and Analysis of the Foreign Experience

Problems of modelling of state management by higher education in modern conditions of integration of higher education of Ukraine in the European educational system are investigated.

Modelling as a methodological principle and method of scientific knowledge is analyzed at conceptual level. The content of model of state management by higher education are characterized, its components and operating conditions are defined.

The review and the analysis of the various models of management by higher education in different countries were conducted; the trends shaping a new model of education based on the individualization of learning, application of new educational technologies, the creation of new educational institutions were discussed.

It is shown that at the present stage of development of Ukraine an introduction of perfect organizational-administrative technologies is necessary for adaptation of an education system to new social and economic conditions. Adding of qualitatively new elements on realization of scientific functions of education to the system of state management by higher education is one of the most important components in the process of structure formation of the state's national educational system.

Also organizational models of higher educational institutions as centres of realization of educational activity were considered.

By results of research the conclusions about adequacy of various models of state management in system of higher education are formulated and the directions of the further researches on creation of the advanced, optimum model which would correspond to realities and practical requirements of a modern society are planned.

Key words: *higher education, state management by higher education, model, modelling, foreign experience, national systems of higher education.*